

La Venjança Organitzada Anomenada «Justícia»

Kropotkin, Piotr

1886-1907

Índex

I.	3
II.	3
III.	5
IV. Conclusions	6
Notes sobre la traducció i edició	7

I.

L'any 1837, Adolphe Blanqui (germà del líder revolucionari del qual els blanquistes van prendre el seu nom) va escriure un llibre, *La Història de l'Economia Política*. En ell mostrava la importància que l'economia havia tingut en la història de la humanitat per a la determinació de les formes polítiques i també per a la construcció de les idees actuals sobre el Dret, la Moral i la Filosofia. Fa seixanta anys, els liberals i els radicals concentraven els seus pensaments en la política, i eren totalment inconscients de les noves condicions industrials que s'estaven formant a partir de les ruïnes de l'antic règim. Des del punt de vista de Blanqui, era totalment legítim que, per a cridar l'atenció sobre l'economia i sobre el moviment socialista que llavors començava, haguera arribat a construir tota la història sobre l'economia. Una certa unilateralitat no havia d'evitar-se, era fins i tot potser desitjable; estant altres factors sota investigació, ja més o menys coneguts, no necessitava parlar d'ells, i tota la força de la seua argumentació havia de llançar-se sobre el factor fins llavors desconegut.

L'escola socialdemòcrata alemanya ha seguit les seues exageracions, oblidant tots els altres aspectes del desenvolupament de la societat. Per part nostra, els anarquistes hem demostrat la gran importància d'eixe altre factor, l'Estat, i ens correspon a nosaltres establir clarament la seua relació amb la societat.

No obstant això, en posar l'accent en els principis jeràrquics, centralitzats, jacobins i antiliberals de l'Estat, som, tal vegada, propensos a descurar la nostra crítica del que s'ha anomenat Justícia. Este informe s'ha escrit amb el desig especial de cridar l'atenció sobre l'origen d'esta institució i de convidar a un debat que llance llum sobre eixe tema.

II.

Un estudi acurat del desenvolupament de la societat ens porta a la convicció que l'Estat i la Justícia són dos institucions que no sols coexistixen en la societat al llarg de la història, sinó que estan unides pel vincle de causa i efecte. Qualsevol que admeta la necessitat de membres de la societat separats i triats per a la funció especial de distribuir castics als qui han infringit la llei, necessita un organisme que promulgue estes lleis, les codifique, establisca normes de castic, necessita escoles especials per a ensenyar l'elaboració i interpretació de les lleis, necessita presons, carcellers, policia, botxins i exèrcit; necessita l'Estat.

La tribu primitiva, sempre comunista, no coneix cap jutge: dins de la tribu no existixen el robatori, l'homicidi, l'assassinat. Els costums basten per a impedir-los. Però en els raríssims casos en què un membre desobeïra les regles sagrades de la tribu, seria apedregat o cremat fins a la mort per la tribu en el seu conjunt. Cada membre de la mateixa tribu llançaria la seua pedra o portaria el seu feix de llenya, perquè no fora tal o tal altre individu qui donara mort al culpable, sinó la tribu en el seu conjunt.

Quan un membre d'una altra tribu ferix a algú, llavors tota la tribu de l'agreuja és responsable de dur a terme una ferida igual; i tota la tribu de l'agressor és responsable, de manera que qualsevol dels seus membres, segons sorgisca l'oportunitat, pot ser triat per qualsevol membre de la tribu agreujada per a la represàlia (segons el principi d'ull per ull, dent per dent, vida per vida, etc.); les ferides han de ser infligides exactament com van ser rebudes, sent el gra de dacs a el patró de mesura de cada ferida.

Eixa és la concepció primigènia de la justícia.

Més tard, en la vida vilatana dels primers segles de la nostra era, la concepció va canviar. La idea de Venjança es va deixant de costat (molt lentament, per descomptat, sobretot entre les poblacions agrícoles, que encara sobreviuen entre els guerrers) i es desenvolupa la idea de Compensació; compensació a la

persona agreujada, o a la seua família o a la tribu. A mesura que apareix la família patriarcal, en possessió de bestiar i d'esclaus furtats a altres tribus, la Indemnització pren cada vegada més el caràcter d'Avaluació del mal causat (sent el valor diferent segons el rang de l'agreujat: tant per un esclau mort, tant per un llaurador ferit, tant per un cap maltractat). Els barems de valoració formen els primers codis bàrbars. Per a fixar la quantitat, la comunitat del poble es reunia i els fets del cas es determinaven mitjançant la investigació de jurats triats en igual número (sis o dotze) per les dos parts o les seues famílies. Els ancians del poble o, millor encara, els bards, a la memòria dels quals es confia la tradició, o tal vegada jutges externs convidats per la comunitat, decidixen la indemnització (simple restitució pel robatori) i la multa a la comuna o als déus.

Però a poc a poc, durant la immigració de diferents tribus, moltes comunitats lliures són esclavitzades. En un mateix territori conviuen conqueridors i conquistats. Arriben el sacerdot i el bisbe, temuts embruixadors, i a poc a poc els juristes, els bards, els ancians de la tribu són substituïts en la valoració de la Indemnització pels delegats del bisbe o del senyor local. La multa es fa cada vegada més important; la indemnització a l'agreujat, cada vegada menys; la participació de la comunitat en la multa es reduïx a res; el cap s'embutxaca tot el pagament. L'Antic Testament proporciona a estos delegats el necessari exemple tradicional de juí. Així veiem al jutge modern evolucionar a partir de jurats triats al mateix ritme que el sistema feudal evolucionava a partir de la comunitat vilatana. Naix la idea del Castic, que prompte espanta tota una altra concepció, sobretot sota l'acció de l'Església, que prenent exemple dels seus predecessors hebreus vol regnar pel terror. Una injúria a un sacerdot ja no és una injúria a un ésser humà, és una injúria a la divinitat, i cap castic és prou sever per a castigar semblant crim. La crueltat del juí augmenta a mesura que passa el temps, i el poder secular imita al poder clerical.

En els segles X i XI apareix la ciutat medieval. Revolució rere revolució, ciutat rere ciutat expulsen al jutge del bisbe, del senyor, del duc. Les ciutats fan la seua conjuració. Al principi, els ciutadans juren abandonar tots els litigis derivats de la *lex talionis* (lleï del talió) i, si sorgixen nous litigis, no apel·lar mai a poders externs, sinó resoldre'l tot entre ells. El Gremi, la Parròquia, la Comunitat de Ciutat són els diferents graus de jurisdicció. Els agutzils, triats pels membres del gremi, el carrer, la parròquia o la ciutat, decidixen la indemnització que ha de concedir-se a la part perjudicada. En casos especialment importants, el gremi, el carrer, la parròquia o el poble, convocats a una assemblea general, pronuncien la sentència. A més, l'arbitratge en totes les etapes entre particulars, entre gremis, entre parròquies i ciutats pren una extensió molt gran.

Però l'organització dura només uns segles. El cristianisme i un renaixement de l'estudi del Dret Romà s'obrin pas en les idees del poble en general. El sacerdot insistix sense parar en la còlera i la ira de Déu. El seu argument favorit, que continua sent el mateix en els nostres dies, és que el castic etern s'infligirà per transgredir la llei de l'Església; aplicant les paraules de les Escriptures sobre els posseïts per esperits malignes, l'Església discernix un dimoni en cada malfactor; inventa tot tipus de tortures per a expulsar al dimoni del cos, i després el crema perquè no torne a recaure. Des del principi, el Sacerdot i el Senyor actuen junts; el sacerdot és sovint ell mateix un Senyor; el Papa és un Rei; per tant, el que ha violat la llei de la societat civil és tractat com el que ha transgredit contra l'Església. Els poders clerical i civil van de bracet, el clerical només lleugerament per davant, les seues lleis i refinades tortures augmenten constantment en ferocitat. El Papa, àrbitre suprem, reuneix el seu al voltant advocats, experts en lleis romanes i feudals. El sentit comú, el coneixement dels usos i costums, l'estudi de la naturalesa humana, es deixen cada vegada més en segon pla; es diu que fomenten les males passions, que són una invenció del diable. El «precedent» té rang de llei i, com més antiga és una sentència, més important, més respectable sembla. Per això es busquen «precedents» a la Roma imperial i en els jutges hebreus.

L'arbitratge desapareix, lentament, davant el creixent poder del bisbe, del senyor, del rei, del papa. A mesura que s'estreny l'aliança dels poders religiós i civil, es prohibixen els arranjaments amistosos de les disputes; la compensació a la part agreujada es convertix en cosa del passat; la venjança en nom d'un Déu cristià o de l'Estat romà és el punt principal. Al mateix temps, el caràcter atroç de les penes infligides és tal que resulta quasi impossible llegir la descripció de les escenes judicials d'aquell període.

Així doncs, les idees fonamentals de la Justícia, essencials per a tota societat, han canviat totalment entre els segles XI i XVI. En el nostre article *L'Estat i el seu paper històric* ens hem esforçat per explicar com l'Estat va prendre possessió de les ciutats lliures; baste per al nostre propòsit actual assenyalar que, quan es va produir l'evolució que va posar a les ciutats sota el domini de l'Estat, les comunitats ja havien abandonat, fins i tot en l'ideal, els principis d'arbitratge i compensació que constituïen l'essència de la justícia popular en el segle XI. Quan l'Estat va posar la seua mà sobre les ciutats, l'antiga concepció havia desaparegut per complet. El cristianisme i el dret romà ja havien convertit les ciutats lliures en Estats. El següent pas va ser simplement que l'Estat va establir el seu imperi sobre les ciutats ara esclavitzades.

Certament, seria interessant estudiar com se succeïxen els canvis econòmics durant eixe lapse de temps (cinc segles), com el comerç a distància, l'exportació, la creació de bancs i de préstecs comercials, com les guerres, la colonització i la producció capitalista ocupen el lloc de la producció, el consum i el comerç comunals; estudiar com tots estos factors van influir en les idees rectores durant el mateix període i van contribuir a eixe canvi en la concepció de la Justícia. En les obres dels historiadors de les ciutats lliures es troben algunes investigacions esplèndides. També existixen algunes investigacions originals sobre la influència de les idees cristianes i romanes (encara que tals estudis són de naturalesa molt més difícil i sempre heterodoxos). Però seria un error remuntar tot a l'economia; seria el mateix tipus d'error que si, estudiant botànica, diguérem que la quantitat de calor rebuda per una planta determina la seua vida i creixement, oblidant la humitat, la llum i altres factors importants.

III.

Este resum històric, per breu que siga, mostra no obstant això com l'Estat i l'evolució de la Venjança, anomenada Justícia, són institucions relacionades, derivades l'una de l'altra, secundant-se l'una en l'altra, sent històricament una.

Però és suficient un moment de reflexió tranquil·la per a comprendre com les dos institucions es mantenen lògicament unides, com les dos tenen un origen comú en la mateixa idea: L'autoritat vetlant per la seguretat de la societat i exercint la venjança sobre els qui infrinxen les normes o lleis establides. Si s'admet l'existència dels jutges, com a membres especialment seleccionats de la societat als quals es confia la cura d'aplicar les tradicions codificades, sense importar per qui hagen sigut triats o nomenats, es té un embrió d'Estat al voltant del qual es reuniran els altres poders que puguem existir. D'altra banda, si s'admet l'estructura centralitzada anomenada Estat, una de les seues funcions serà administrar justícia. D'ací els jutges.

Però no podem tindre jutges triats pel poble? Vegem a on ens porta. En primer lloc, cal dir que la idea de lleis fetes directament pel poble mai s'ha considerat seriosament; la seua redacció sempre ha de deixar-se a algun ésser humà més il·lustrat (heroi, Übermensch [«superhome»]). Llavors, a més del jutge i el legislador, es necessitaran altres persones per a explicar eixes lleis, per a interpretar les més antigues, per a estudiar les seues connexions i les seues idees principals: universitats de Dret amb personal docent i estudiants, que actuen com un llast per a la societat amb tot el pes de les seues tradicions heretades i les seues divagacions sobre la interpretació de la llei.

Però això no és gens comparat amb els auxiliars que necessita el jutge: d'una banda, el gendarme, la policia, la prostituta, l'espia, l'agent provocador; per un altre, el carceller, el botxí i tota la seqüela d'ineptitud que necessàriament els acompanya. Finalment, cal proporcionar algun òrgan de supervisió per a mantindre en marxa tot eixe exèrcit de funcionaris. Cal no oblidar-se de proporcionar diners per al seu manteniment, etcètera. En resum, hui dia no hi ha una sola funció de l'Estat dels servicis del qual es puga prescindir si volem mantindre al jutge, ja siga triat pel poble o no.

Però, i el Codi? El Codi, tots els codis, representen una reunió de tradicions, de fórmules amprades de velles concepcions absolutament repugnants per a totes les idees socialistes de hui; supervivències del nostre passat servil, servil en l'acció, servil en la paraula, servil en el pensament. No importa que algunes de les idees morals principals puguin estar d'acord amb les nostres; en el moment en què es decreta un castic per l'incompliment d'una bona acció no tindrem res a veure amb això. Un Codi és el passat estereotipat que bloqueja el camí del progrés humà.

Tot castic legal és una venjança legalitzada, una venjança feta obligació, i hem de preguntar-nos per a què servix la venjança? Ajuda a mantindre els costums socials? Evita alguna vegada que les xicotetes minories d'infractors dels bons costums ho facen? Mai. Al contrari, proclamar els deures de la venjança és simplement ajudar a l'existència de costums antisocials. Pense's en la quantitat de bruta perversitat llançada a la societat per la institució policial, molt més perillosa per a la societat que qualsevol acte comés per delinqüents. Pensem en les «mentides benintencionades» dels magistrats destinades a traure la veritat als delinqüents. Pensa en tot el que ocorre al nostre voltant i comprendràs per què els Anarquistes no dubten a declarar que el Castic és pitjor que el Crim.

I tots els que estudien eixes qüestions i vaguen a l'arrel arribaran a la mateixa conclusió, i tractaran de trobar algun altre mitjà de protecció de la societat contra els malfactors.

Tothom veurà que l'arbitratge, amb àrbitres triats per les parts contendents, serà suficient en la gran majoria dels casos per a sufocar les disputes que sorgisquen. Tothom admetrà que la política de no interferència ara tan afavorida és un mal hàbit adquirit des que l'Estat va trobar convenient assumir el deure de mantindre l'orde. La intervenció activa d'amics, veïns, transeünts evitaria una gran proporció de conflictes. Que el deure de tots siga ajudar als febles, interferir entre els que es barallen, i la policia no serà necessària en absolut.

L'estudiant no pot deixar de sorprendre's pel fet que durant un parell de segles s'ha produït una evolució paral·lela: d'una banda, els castics legals i la venjança han sigut cada vegada menys sagnants, per no dir més suaus, s'ha abolit la tortura, la pena de mort s'ha limitat a menys casos i en alguns països s'ha abolit totalment; d'altra banda, han disminuït els actes antisocials. Hi ha molta més seguretat en la nostra vida quotidiana que en la dels nostres avantpassats. Molts factors han contribuït a suavitzar els modals, però la suavització del castic és sens dubte un d'ells. No hauríem de seguir en la mateixa línia; o hem de suposar que una societat socialista o comunista seria inferior en eixe aspecte a un govern capitalista?

Podem prescindir dels jutges en la societat, de la mateixa manera que podem prescindir dels caps en la producció.

IV. Conclusions

L'anomenada Justícia és una supervivència d'una servitud del passat basada, per l'interés de les classes privilegiades, en el Dret Romà i en les idees de la Venjança divina.

En la història de la societat, l'organització de la Venjança sota el nom de Justícia és concomitant amb l'Estat; s'impliquen mútuament; van nèixer junts, van florir junts i estan condemnats a perir junts.

Procedent d'una època de servitud, ajuda a mantindre la servitud en la societat actual; a través de la seua policia, presons i similars, és una nafra oberta, que llança un flux constant purulent en la societat, un mal molt major que aquell contra el qual se suposa que lluita.

Qualsevol societat fundada sobre una economia millor que la nostra arribarà sens dubte també a la conclusió que no és prudent mantindre cap institució punitiva.

La manera de prescindir d'ella es trobarà en l'arbitratge voluntari, en una major solidaritat efectiva, en els poderosos mitjans educatius de què disposarà una societat que no deixi al policia la cura de la seua moralitat pública.

Notes sobre la traducció i edició

- Traducció i edició realitzada per La Conquesta del Panda.
- Els continguts de la versió catalana de La Biblioteca Anarquista es troben sota llicències CC BY-NC-SA 4.0 per a la seua lliure descàrrega.
- En la mesura que oferim el nostre treball pel bé comú, creiem important crear també formes de col·laboració en la sostenibilitat d'aquest projecte autogestionari i alternatiu. Si t'agrada el nostre treball, considera fer una donació ☒.

Kropotkin, Piotr
La Venjança Organitzada Anomenada «Justícia»
1886-1907

Organised Vengeance Called "Justice"

Wikipèdia sobre l'autor. Article publicat originalment en anglès en Freedom Press, Londres. Traducció i edició per La Conquista del Panda sota llicència CC BY-NC-SA 4.0 per a la seua lliure descàrrega en diferents formats:

www.labibliotecaanarquista.cat